

VÉDELEM

Tudomány

A KATASZTRÓFAVÉDELEM ONLINE SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

VI. POLGÁRI VÉDELMI MUNKAMŰHELY (2024) KONFERENCIA KÜLÖNSZÁM

Dr. Jackovics Péter A HUNOR bevetése Törökországban	1-2
Dr. Varga István Túlélő áldozatok segítése a kiterjedt katasztrófák bekövetkezésekor	3
Molnár András Társadalmi sérülékenység és társas támogatás katasztrófák sújtotta közösségekben	4-5
Dr. Balázs Gábor Az éghajlatváltozásból adódó új katasztrófavédelmi kihívások, regionális rezilienciaépítés	6-7
Dr. Nemeskéri Zsolt, Dr. Zádori Iván Kizökkent világ – kiszámíthatatlanság hatása a zöld filozófiára és a fenntarthatóságra	8-9
Dr. Cimer Zsolt Éghajlatváltozás, víztudomány és a jövő képzései	10-11
Ménesi Zoltán, Galiba Gábor Innováció az ifjúságfelkészítésben, a digitális oktatás tapasztalatai	12-13
Dr. Bognár Balázs, Kiss Péter Innovatív kezdeményezés a katasztrófavédelemben – az Interreg Central Europe LOCALIANCE projekt bemutatása	14-15
Dr. Muhoray Árpád Védelmi és biztonsági igazgatás új szempontok szerint	16-18
Dr. Ambrusz József A 2001. évi tiszai árvíz során károsodott települések helyreállításának és újjáépítésének tapasztalatai	19-20
Nas Marc Európai Nukleáris Kutatási Szervezet (CERN) katasztrófavédelmi feladatok high-tech nemzetközi tudományos környezetben	21
Lahteenmaki Teemu Romosodott épületek statikai vizsgálata rendkívüli körülmények között	22
Dr. Hábermayer Tamás Védelem Tudomány, a katasztrófavédelem szakmai, tudományos folyóiratának bemutatása	23-24

A HUNOR Mentőszervezet bevetése Törökországban

Deployment of Hungarian National Organisation for Rescue Service (HUNOR) in Türkiye

Dr. Jackovics Péter PhD

BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság

Országos Polgári Védelmi Főfelügyelőség, Veszélyhelyzet-kezelési Főosztály főosztályvezetője, tanácsos,
a HUNOR Mentőszervezet parancsnoka
címzetes egyetemi docens

Email: peter.dr.jackovics@katved.gov.hu

ORCID: 0000-0002-1809-029X

A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság égisze alatt alakult meg a speciális helyzetekben bevethető HUNOR (Hungarian National Organisation For Rescue Services) hivatásos nehéz kutató-mentő mentőszervezet. Magyarországon a HUNOR a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi, külföldön pedig Magyarország hivatalos katasztrófavédelmi mentőcsapataként végzi tevékenységét. Működését Budapesten három órán belül, vidéken 8 órán belül, külföldön pedig 48 órán belül képes megkezdeni. Földrengés sújtotta területen magától értetődő feladat a műszaki mentés, áldozatok kiemelése, túlélési esélyeik biztosítása.

A központi rendeltetésű mentőszervezet az ország veszélyeztettségének megfelelően létrehozott, a hazai és a nemzetközi segítségnyújtásban bevethető szervezet. Célja a helyi, területi és országos szinten, több megyét érintően, illetve külföldön bekövetkezett veszélyhelyzetek, valamint katasztrófák során jelentkező speciális mentési feladatok ellátása, az azonnal beavatkozó erők megerősítése. Magyarországon a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi, külföldön Magyarország hivatalos katasztrófavédelmi mentőcsapata.

A Törökország középső részén fekvő Kahramanmaras városánál február 6-án török idő szerinti 04.17-kor a Richter-skála szerinti 7,6, majd 7,7-es erősségű földrengés volt, amelyeket február 6. óta mintegy 3100 utóregés követett. Február 12-i adatok szerint a katasztrófában csak Törökországban 24 ezer 617 ember halt meg, és körülbelül 80 ezren megsebesültek, 6444 épület összedőlt. Törökország az Európai Veszélyhelyzet-kezelési Központ online felületén, a katasztrófa reggelén, 04:47-kor segítséget kért az unió tagállamaitól, amelyre Magyarország reagált. Törökország a felajánlott magyar segítséget 10:22-kor hivatalosan elfogadta, ezt követően a magyar katasztrófavédelem azonnal elkezdte megszervezni a HUNOR Mentőszervezet kiküldését Törökországba.

2023. február 6-án 21:45 órakor a HUNOR Mentőszervezet ENSZ INSARAG közepes városi-kutató mentő képességgel, ötven fővel (44 hivatásos tűzoltó, 6 fő az Országos Mentőszolgálat állományából), két személykereső kutyával (Karma és Dexter) és a Magyar Honvédség 5 főből álló orvosi csoportjával kiegészülve indult nemzetközi segítségnyújtásra a Magyar Honvédség által biztosított repülőgéppel. A Terrorelhárítási Központ (TEK) speciális egysége 16 fővel – kilenc egészségügyi és a hét alpinttechnikai és műszaki képességben jártas szakemberrel – február 8-án, a hajnali órákban csatlakozott a HUNOR mentőcsapatához, és ők is azonnal megkezdtek a munkát. Február 11-én a HUNOR egységéhez csatlakozott a Budapesti Műszaki Egyetem három építészmérnök statikus szakértője is.

A kárterületen a magyar csapat folyamatos váltással a nap 24 órájában, megállás nélkül kutatott a túlélők után az INSARAG irányelvek szerint. A gyakori és erős utórengések ellenére is folyamatosan dolgoztak az épületek romjainál.

A mentést koordináló helyi szervek az egyik legnehezebb helyzetben lévő régiót, Hatay tartományt jelölték ki a HUNOR műveleti területének. A HUNOR február 7-én helyi idő szerint 14:15-kor kezdte meg a kutató-mentő tevékenységét Antakya városában.

A mentőszervezet hatnapos kint tartózkodása alatt 17 túlélőt, köztük 3 gyermeket mentett ki a romok alól. A HUNOR a 17 túlélő mellett 29 áldozat holttestét is kiemelte, emellett mentettek kutyát, macskát, papagájt is. A TEK orvosai a katonaeorvosokkal együttműködve a sürgősségi sátorban 16 ember egészségügyi ellátását végezték el, köztük egy másfél éves gyermek állapotát stabilizálták. A TEK műszaki egysége a HUNOR állományával együtt végezte a kutatási feladatokat.

A magyar mentőcsapat még távozását követően is segítette a bajba jutottakat: Magyarország törökországi nagyköveteivel egyeztetve összeállított a török katasztrófavédelem (AFAD) számára egy mentési, egészségügyi eszközöket és elhelyezési felszereléseket tartalmazó csomagot, amelyben hatvanféle orvosi felszerelés és kutató mentő eszközök egyaránt megtalálhatóak voltak.

A HUNOR állománya az elmúlt évek munkájának, a jó felkészülésnek köszönhetően mindvégig fáradhatatlanul dolgozott, a szakembereink mentési tevékenységükkel kivívták a helyiek elismerését.

Összesen 167 magyar kutató mentő szakember és 29 keresőkutya dolgozott éjt nappallá téve a törökországi tragédia romjai között, ahonnan összesen 35 embert mentettek ki a magyarok.

A HUNOR, ezen nemzetközi tapasztalatok birtokában, felkészült a 2024. évi harmadik ENSZ INSARAG Nehéz-USAR minősítésre.

Kulcsszavak: USAR, földrengés, Törökország, HUNOR Mentőszervezet, ENSZ INSARAG

Keywords: USAR, earthquake, Türkiye, HUNOR, HUN-1, UN INSARAG

Túlélő áldozatok segítése a kiterjedt katasztrófák bekövetkezésekor

Helping surviving victims when large-scale disasters occur

Dr. Varga István PhD

Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar
Szociális Tanulmányok Tanszék
egyetemi adjunktus

Email: varga.istvan@pte.hu

ORCID: 0000-0002-7854-9859

„A község kezeli a tűz és közrendőrséget s a szegényügyet” olvashatjuk a községek rendezéséről szóló 1871. évi XVIII. Törvénycikk 22. § g) pontjában. Ez az idézet is azt mutatja, hogy a katasztrófavédelem és a szociális szektor ma esetlegesen tűnő együttműködése már a XIX. században elkezdődött, sőt jogszabály által kötelező is volt. A pszichológusok részvétele a katasztrófavédelmi munkában ma már természetes, de óriási kiaknázatlan lehetőségek rejlenek a szociális segítő szakmákban (szociális munkás, szociálpedagógus) is. Az áldozattan (viktimológia) hazai művelői szintén kevés figyelmet fordítanak a katasztrófák áldozataival való foglalkozásra, mert Magyarországon a kriminál-viktimológiai megközelítés a legerősebb. Ennek megfelelően az áldozatnak a bűncselekményben való szerepét, illetve jogait vizsgálja, valamint, hogy milyen gondoskodás illeti meg őket. Az általános viktimológiát művelők szerint viszont a viktimológiának a társadalom valamennyi áldozatával, minden emberi szenvedést okozó tényezővel kell foglalkozni. Tehát pl. a közlekedési balesetek, munkahelyi balesetek, természeti katasztrófák áldozatainak a viselkedését is vizsgálni kell, illetve foglalkozni kell velük is.

A közelmúlt történései egyre jobban rámutatnak arra, hogy a korábban stabilnak ismert biztonsági környezet szinte napok, órák alatt mennyire sérülékennyé tud válni. 2010-ben a vörösiszap katasztrófakor, 2013-ban a történelmi Dunai árvízi védekezéskor, valamint 2019-ben a Hableány személyhajó tragédiájakor történtek után az áldozatokkal való foglalkozás messze túlmutat a kriminál-viktimológia keretein. Ennek megfelelően ki kell terjeszteni hazánkban is az áldozatokkal foglalkozás kereteit. Ehhez pedig szinte tálcán kínálja magát a szociális szektor, ami eleve a bajbajutott, krízisbe került állampolgárok problémáinak kezelésére jött létre.

Talán nem tévedünk nagyot, ha azt állítjuk, amikor elkezdődik a katasztrófavédelem munkája, hamarosan adódhatnak olyan helyzetek, amikor szükség lehet az áldozatokkal való foglalkozás során a segítő szakemberre. Sőt meglátásunk szerint sok esetben ahol befejeződik a katasztrófavédők munkája, ott kezdődik a szociális szakemberé. Ezen lehetséges tevékenységek:

1. Evakuálás segítése
2. Szociális diszpécser szolgáltatás
3. Szociális ellátás
4. Korlátozott pszichoterápia, csoportmunka, krízisintervenció
5. Személyes szükségletek
6. Okmányok pótlása
7. Kapcsolattartás a közszolgáltatókkal
8. Rokonokkal kapcsolat felvétel

Kulcsszavak: katasztrófavédelem, katasztrófa, szociális munka, szociálpedagógia, áldozat

Keywords: disaster management, disaster, social work, social pedagogy, victim

Társadalmi sérülékenység és társas támogatás katasztrófa sújtotta magyarországi településeken

Social vulnerability and interpersonal support in disaster experienced Hungarian settlements

Molnár András

Pécsi Tudományegyetem, Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola

PhD hallgató

Email: andras_molnar@outlook.hu

ORCID: 0000-0003-4681-7377

Kétségtelül, hogy a természeti katasztrófák egyenlőtlenül sújtják a szegény és a gazdag embereket, s ez a különböző országok gazdasági teljesítményétől függetlenül mindenhol megfigyelhető. A fizikai veszélyekre és válaszdásra koncentráló megközelítés mindezt nehezen tudja figyelembe venni, miközben az egyes katasztrófaeseményekkel kapcsolatos párbeszédben a társadalmi, politikai vagy kulturális okokról gyakorlatilag szó sem esik. Könnyen belátható, hogy az alacsonyabb jövedelmű, vagy valamilyen oknál fogva marginalizált emberek és közösségek érintettsége súlyosabb. Hazánk településállományának jelentős hányada társadalmi-gazdasági szempontból deprivaltnak, marginalizáltnak tekinthető, ami szükségessé teszi, hogy a katasztrófákkal kapcsolatban szociális és gazdasági kérdéseket tegyünk fel, és azokat a térbeliség szemszögéből vizsgáljuk.

Jelen tanulmány öt katasztrófát átélt hazai település, Szendrő, Felsőzsolca, Nyergesújfalu, Siófok, Megyaszó esettanulmányát mutatja be a társadalmi sérülékenység szemszögéből. Kutatásom során az érintett beavatkozókval készített interjúk mellett kísérletet tettem az Interperszonális Támogatást Értékelő Lista (Interpersonal Support Evaluation List – ISEL, magyar rövidítése: ITÉL) felhasználására a közösségi reziliencia vizsgálata céljából. Az ITÉL teszt alkalmas arra, hogy felmérjük, az egyének hogyan értékelik helyüket saját közösségükben, illetve azt, hogy milyen mértékben támaszkodhatnak környezetükre. A 103 fő részvételén alapuló kutatás a társas támogatás szintjében és struktúrájában felfedezhető eltéréseket tárt fel, amely a támogatás megnyilvánulási formájában is kézzel fogható.

Mivel a vizsgált jelenség többdimenziós, kontextusfüggő és nehezen számszerűsíthető tulajdonságokkal rendelkezik, a kutatáshoz az összehasonlító esettanulmány keretei kerültek kiválasztásra. A vizsgálat során a rendelkezésre álló szakirodalmi, szakmai és sajtóanyagok megismerését követően a katasztrófaesemények felszámolásában érintett szereplőkkel végzett interjúk biztosítottak további kritikus információt. Az interjúkat személyesen és telefonon, illetve online szolgáltatások igénybevételével folytattam le, a feltett kérdések a kialakult események és károk megismerése mellett a közösség önszorgító képességére irányultak. A félstrukturált interjúk az eseményekre vonatkozó szakirodalmi és médiainformációk megerősítését szolgálták, valamint a szakemberek által a közösség válaszdására vonatkozó tapasztalatok megismerését célozták. A kutatás második elemét az érintett lakosság körében végzett kérdőíves felmérés képezte. Az Interperszonális Támogatást Értékelő Lista (Interpersonal Support Evaluation List – ITÉL) egy pszichológiai kérdőív, amelyet széles körben alkalmaznak az egyének társas támogatási háttérének felmérésére. Az ITÉL kérdőívet számos társadalmi jelenség leírására használták fel korábbi kutatásokban és több adaptációja is létezik. Munkám során kiindulási alapként a 12 tételű, rövidített ITÉL kérdőívet választottam.

A kérdezés során az eredeti ITÉL-12 kérdőívet földrajzi elhelyezkedésre, demográfiára, valamint az átélt katasztrófaeseményre vonatkozó kérdésekkel egészítettem ki, amelyek az eredeti, validált kérdéssort nem módosították. A kérdések létrehozásakor a kutatás célja, az események jobb megértése és a vizsgálatokhoz szükséges kiegészítő adatok felvétele képezték a szempontokat. A további kérdések beépítését a mintaterület azonosítása, valamint a katasztrófaeseménnyel és annak következményeivel kapcsolatos egyéni következmények, a közösségen belülről és kívülről kapott segítség jellegének, és az eseménnyel kapcsolatos szubjektív élmények megismerését célozták. A válaszok elemezhetőségét biztosító, és a

multidiszciplináris megközelítésnek megfelelő, a válaszadó társadalmi helyzetére vonatkozó kérdések is felvételre kerültek.

A mintaterületek közötti összehasonlítás alapja az ITÉL alskálák számított értékei, valamint az összegzett ITÉL érték, amelyeket Mertz et al. (2014) módszertana alapján állapítottam meg. A magasabb alskála annak magasabb fokú jelenlétére, erősebb megvalósulására utal, míg az ITÉL összegző értéke összességében szorosabb interperszonális kapcsolatok jelenlétét mutatja.

Bár a települések közösségi struktúrái között jelentős különbségek vannak, az eredmények megmutatják, hogy mind az öt mintaterület válaszadói alacsony értéket adtak a veszélyekkel kapcsolatos ismeretekre és támogatói háttérre vonatkozóan. A mentális egészség megőrzése és a pszichés hatások megelőzése szempontjából fontos, hogy az érintetteknek legyen kívül megbeszélniük félelmeiket, aggályait. Bár mind az interjúalanyok, mind a kérdőíves kérdezés tapasztalatai alapján mindegyik területen gyakori téma az átélt katasztrófaesemény, a belső mentális támogatás tovább fejleszthető. Látható az is, hogy a válaszadók többnyire bíznak abban, hogy hasonló helyzetbe kerülve számíthatnak közösségük segítségére (lásd nyergesújfalui 2,76-os átlag érték a 0-3-as skálán), azonban itt is megfigyelhetünk területi különbségeket.

A katasztrófák kockázatainak csökkentése szempontjából különösen fontos szerepet töltenek be a felkészülési programok, azonban azok eredményességéhez kritikus szemléletre és a közösségek struktúrájának és szükségleteinek pontos ismeretére van szükség. A humanitárius és karitatív szervezetek bár önállóan nem képesek megoldani a szegénység és marginalizáció problémáját, de fontos szerepet töltenek be a közösségek rezilienciájának fejlesztésében. A felkészítési tevékenységeket a lakosság bizalmának kiépítése céljából érdemes összhangba hozni egyéb közösségi eseményekkel, tevékenységekkel, egyfajta integrációt megvalósítva. Az ITÉL szabadidő alskálájának eredményei alapján a közösségek fejlesztésének fontos elemét képezi a szabadidős tevékenységek, szabadidős közösségek létrehozása, megerősítése. A szabadidős közösségek (például sportegyesületek, nyugdíjasklubok stb.) könnyen megszólíthatóak a felkészülési ismeretekkel is. A katasztrófákkal kapcsolatos társas támogatásra vonatkozó kérdésekre adott válaszok is rámutatnak arra, hogy szükséges olyan kompetens és a közösség által elfogadott személyek bevonása, akik a katasztrófa-kockázatokkal kapcsolatos információkat át tudják adni az érintett lakosság számára.

A siófoki és megyaszói esetek összevetése során az ingatlanbiztosítások jelentőségére irányulhat figyelmünk. Míg Siófokon több válaszadó említette a biztosítókat, mint a helyreállítás során segítő felet, a megyaszói ingatlanok többsége nem rendelkezik biztosítással. Az ingatlanbiztosítások hiányát az interjúalanyok is problémaként említették, az anyagi okok mellett a kockázatok érzékelése, a biztosítással kapcsolatos ismeretek hiánya és a biztosítókkal kapcsolatos bizalmatlanság (korábbi negatív tapasztalatok) is említésre kerültek. A piaci környezetben működő biztosítók előtéssel fenyegetett területeken nem térítenek árvízhez kötődő károkat, miközben az erre létrehozott állami konstrukció, a Wesselényi Miklós Ár- és Belvízvédelmi Kártalanítási Alap (WMA) 2016. december 31.-vel megszűnt. Az érintett háztartások így kizárólag takarékoskodással gondoskodhatnak magukról, és a magánadományozók és az állam jóindulatában bízhatnak. Az esettanulmányok rámutatnak arra, hogy a biztosítások elérhetlensége általános jelenség a legveszélyeztetettebb területeken – vagy azért, mert a biztosítótársaságok előtésekkel összefüggő károkat nem térítik, vagy pedig azért, mert a többszintű deprivációval küzdő háztartások anyagilag nem engedhetik meg magunknak a biztosítási prémiumok megfizetését, illetőleg nem rendelkeznek megfelelő ismeretekkel az öngondoskodásra vonatkozóan. Ezek ellensúlyozására megfelelő szakpolitikai lépések szükségesek, amelyek magukban foglalják az állami katasztrófa-biztosítási rendszerek hazai alkalmazhatóságának vizsgálatát.

A konferencián elhangzott előadás a szerző azonos című, a Metszetek folyóirat 11. évf. 4. számában megjelent tanulmánya alapján került megtartásra.

Kulcsszavak: társadalmi sérülékenység, közösségi reziliencia, interperszonális támogatás, esettanulmányok

Keywords: social vulnerability, community resilience, interpersonal support, case studies

Az éghajlatváltozásból adódó új katasztrófavédelmi kihívások, regionális rezilienciaépítés

New disaster prevention challenges arising from climate change, building regional resilience

Dr. Balázs Gábor t. dandártábornok
Tolna Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
igazgató
környezetvédelmi szakjogász
Email: gabor.balazs@katved.gov.hu

Napjaink és a közeljövő egyik legnagyobb kihívása az éghajlatváltozás, mely globális biztonsági, környezetvédelmi és társadalmi problémákat vet fel. A globális klímaváltozás ténye és a következmények súlyossága ma már tagadhatatlan. A légkör átlaghőmérsékletének lassú növekedése mellett az erősödő időjárási szélsőségek okozzák a legkomolyabb problémákat.

Az éghajlat változásával évtizedek óta foglalkoznak hazai és nemzetközi tudósok, sorra jelennek meg a társadalom és a döntéshozók figyelmét felkeltő állásfoglalások. Nekem nem is lehet más a cél - a neves kutatók publikációiban vizsgált jelenségeket, a jelenségek elsődleges és további hatásait, következményeit a teljesség igénye nélkül be kell mutatni, hiszen a klímaváltozás által felerősödő extrémítások egyértelmű többlet terhet rónak a katasztrófák elleni védekezésben érintett szervezetekre is.

A kedvezőtlen hatásokra történő megfelelő felkészülés mind a hatékonyabb megelőzés, mind a következmények súlyosságának csökkentése érdekében kiemelt fontosságú feladat.

Mára sokak számára nyilvánvalóvá vált, hogy a Föld klímájában beálló változás felgyorsulását az emberiség káros és környezetszennyező életmódja is eredményezi. Gondoljunk itt a korlátozottan rendelkezésre álló és nem megújuló energiaforrások mértéktelen kiaknázására, másrészt a légkörbe juttatott üvegházhatású gázokra, melyek előidézték bolygónk éghajlatának mai állapotát.

Az ipari forradalom óta rohamosan nőni kezdett a fosszilis tüzelőanyagok felhasználása, valamint a mezőgazdaság méretei egyaránt a sokszorosává váltak. Mindezek mellett később megjelentek a mesterséges üvegházhatású gázok, mint a fluorozott szénhidrogének, melyek légköri tartózkodási ideje kifejezetten hosszú. Természetesen a hőmérséklet alakulását befolyásolják továbbá a különböző felszínű talajok, hiszen nem egyforma mértékben verik vissza a rájuk eső sugarakat.

A megváltozó klíma következményeként teret nyerő „újfajta” egészségi ártalmak, így vírusos, bakteriális fertőzések (pandémiák, járványok), gombás megbetegedések, veszélyes állatok vagy növények új fajainak várható megjelenése az infrastruktúra védelmi szektorára is jelentős többlet terhet ró a felkészülés, tervezés, szervezés és megelőzés területein.

A klímaváltozás elsődleges és további következményei veszélyeztethetik hazánk és a környező régió stabilitását, tehát biztonsági szempontok is felmerülnek. Könnyen beláthatjuk, hogy a klímaváltozás folyamatának, a következmények jövőbeni alakulásának kutatása napjainkban éles vitákra okot adó tudományterület. Újabb és újabb tanulmányok, elemzések és értékelések jelennek meg világszerte, melyek egy része vészharangot kongat, másik része viszont igyekszik bizonyítani, hogy a folyamat nem jelent tartós veszélyt az emberiség számára.

A közelmúlt adatai mindenképpen azt támasztják alá, hogy az időjárási szélsőségek gyakrabban és hevesebben jelentkeztek Magyarországon. Hozzákapcsolva ehhez azt a tényt, hogy a társadalmi-gazdasági fejlődés jelenlegi szintjén sokkal „klímaérzékenyebbek” vagyunk, mint mondjuk néhány évtizeddel korábban, könnyen belátható, hogy akkor cselekszünk leghelyesebben, ha felkészülünk a hevesebbé váló éghajlati eredetű katasztrófa-helyzetek hatékonyabb kezelésére.

Kulcsszavak: éghajlatváltozás, üvegházhatású gázok, természeti katasztrófák, ellenálló képesség

Keywords: climate change, greenhouse gases, natural disasters, resilience

Kizökkenet világ – a kiszámíthatatlanság hatása a zöld filozófiára és a fenntarthatóságra

An unbalanced world – the influence of unpredictability on green philosophy and sustainability

Dr. Nemeskéri Zsolt PhD
Pécsi Tudományegyetem, Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar,
Kultúra- és Társadalomtudományi Intézet
intézetigazgató egyetemi tanár
Email: nemeskeri.zsolt@pte.hu
ORCID: 0000-0003-4977-2565

Dr. Zádori Iván PhD
Pécsi Tudományegyetem, Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar,
Vidékfejlesztési Intézet
dékánhelyettes, intézetigazgató egyetemi docens
Email: zadori.ivan@pte.hu
ORCID: 0009-0009-6848-4228

Előadásunkban a katasztrófavédelem és a felsőoktatás közötti együttműködési lehetőségeket vizsgáljuk, elsősorban Tolna vármegye kontextusában. Az előadás első részében azt a kutatást mutatjuk be, amelynek keretében a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal és a Pécsi Tudományegyetem Környezetfilozófia, Bioetika és Zöld Filozófia Kutatócsoportja a fenntarthatóság elméleti és gyakorlati kérdéseinek vizsgálatával foglalkozott (2020-2.1.1-ED-2020-00107. sz. pályázat). A pályázat megvalósításában egy, a közszolgálati szervezetek számára kidolgozott fenntarthatósági modell, az OVHR-modell alkalmazásával kapcsolatos vizsgálat is fontos szerepet kapott. Ez a modell határozza meg azt a négy kulcsterületet (működés, értékek, emberi erőforrások, felelősség), amelyek megfelelő formában történő kezelése az adott szervezetek fenntartható működését eredményezheti hosszabb távon.

A kutatás keretében a közszolgáltatásokat nyújtó szervezetek esetében került sor az OVHR-modell kulcsterületeinek vizsgálatára. Az állami szereplők által nyújtott, illetve koordinált közszolgáltatások egy markáns területének tekinthetőek a közüzemi szolgáltatások. Ezek, a jellemzően piaci alapon működő, hálózatos szolgáltatások esetében az állam jelentős szerepet vállalhat a hálózatok kiépítésében, működtetésében és szabályozásában egyaránt, abban az esetben is, ha az adott szervezetek piaci szereplőként, vállalkozásként működnek. A szervezetek természetes monopólium jellegű működést megvalósítva, szolgáltatásaikkal a társadalom igényeinek és szükségleteinek kielégítésére törekedve járulhatnak hozzá az OVHR-modell négy kulcsterületének megfelelő menedzseléséhez és a fenntarthatóbb működéshez.

Kutatásaink legfontosabb megállapítása, hogy a vizsgált speciális szektorban verifikálható az általunk kidolgozott fenntarthatósági modell. A modell kulcsterületei megmutatják azokat a fő területeket, amelyek köré csoportosíthatóak a vizsgált szervezetek fenntarthatósággal összefüggő tevékenységei. Az is tisztán látszik, hogy az ágazat szereplőinek nagy része működése során kiemelt figyelmet fordít a fenntarthatóságra, ismeri a fenntartható fejlődés gondolatrendszerét és filozófiáját, és a közmű-szolgáltatások jellegéből fakadóan tisztában van azzal is, hogy fontos szerepet tölthet be a szemléletformálásban. Annak ellenére, hogy a vizsgált szervezetek a piaci

logikának megfelelően egyértelműen érdekeltek a fogyasztói többletfogyasztásban, a felelős erőforrás és energia használat, valamint a takarékosagra nevelés is hangsúlyosan jelentkezik kommunikációjukban.

További lényeges eredmény, hogy az OVHR modell kulcsterületei között a működés (O) és az emberi erőforrás (H), valamint az értékek (V) és felelősség (R) statisztikai módszerekkel is kimutatható kapcsolat azonosítható, másrészt egyértelműen látszik az emberi erőforrás kitüntetett szerepe a fenntartható működéssel kapcsolatban. A kutatás elsősorban a szervezetek rendelkezésére álló, meglévő humán erőforrás szerepét mutatja, azonban ez alapján egyértelműen kijelenthető, hogy az emberi erőforrás folyamatos fejlesztése lehet az az egyik kulcsterület, amely segítségével a szervezetek fenntarthatóbb működése érhető el hosszabb távon. Ennek részletesebb vizsgálata azonban további, a vizsgált szektoron kívüli kutatásokat is igényel, ezek egyik fókuszterületét jelenthetik a polgári védelemmel kapcsolatos kutatások.

Az eredmények bemutatása mellett előadásunk felvázolja a további együttműködési lehetőségeket a pedagógia és a vidékfejlesztés területén.

Kulcsszavak: fenntarthatóság, közszolgálat, OVHR-modell, empirikus kutatás, pedagógia, vidékfejlesztés

Keywords: sustainability, public service, OVHR model, empirical research, pedagogy, rural development

Éghajlatváltozás, víztudomány és a jövő képzései Climate change, water science and the training of the future

Cimer Zsolt PhD
Nemzeti Közszolgálati Egyetem Víztudományi Kar,
Víz- és Környezetbiztonsági Tanszék
egyetemi docens
Email: cimer.zsolt@uni-nke.hu
ORCID: 0000-0001-6244-0077

A klímaváltozás következményei világszerte érezhetők: átlaghőmérséklet változása, sarki jégtakarók olvadása és tengerszint emelkedés, szélsőséges időjárási események gyakoriságának növekedése, biodiverzitás csökkenése stb. A tudományos közösség többnyire egyetért abban, hogy a jelenleg zajló éghajlatváltozás elsődleges okai között az antropogén hatások – többek között üvegházhatású gázok kibocsátása – szereplenek. Abban is egyetértés van, hogy az éghajlatváltozás okainak feltárása komplex feladat, megértése rendkívül fontos a fenntartható fejlődés szempontjából. Az éghajlatváltozást okozó hatások mérséklése érdekében cselekedni kell, melynek egyik akció terve a szemléletváltás lehet.

A víz elengedhetetlen az élet számára. A víz, mint környezeti elem és a klímaváltozás következményei között szoros az összefüggés. Az éghajlatváltozás eredményeként egyre gyakoribbak és súlyosabbak az árvizek, aszályos időszakok. A természetes egyensúly változása tehát a vízkészletekre és a vízminőségre is közvetlenül hatással van.

A társadalmi jólét, a gazdasági növekedés elengedhetetlen feltétele a megfelelő mennyiségű és minőségű víz rendelkezésre állása. Számos országban a víz a következő évtizedekben akár a gazdasági teljesítmény meghatározójává válhat. A vízfelhasználás folyamatosan növekszik, a készletek azonban kifogyóban vannak. A fellépő vízhiány társadalmi szinten egyre nagyobb feszültségeket okoz, amely akár háborús konfliktusok kialakulásához is vezethet.

Az oktatásnak fontos szerepe van abban, hogy megváltoztassa az emberek gondolkodásmódját és viselkedését, így a szemléletváltás – mint lehetséges akcióterv – egyik legfontosabb alappillére. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Víztudományi Kar célja a szemléletváltáshoz, a fenntartható vízgazdálkodáshoz szükséges tudástranszfer biztosítása a társadalom minden szintjén.

A Kar – beleértve a hallgatói közösséget is – számos olyan programot szervez az óvodások, az általános- és középiskolák tanulói számára, ahol a központi témakör a fenntartható vízgazdálkodás. A Kutatók Éjszakája, a Víz Világnapi rendezvények a családok számára biztosítanak színvonalas előadásokat, foglalkozásokat, amelyekkel betekintést nyerhetnek a „víztudomány” izgalmas világába. Ezek az események kiváló lehetőséget nyújtanak a figyelemfelhívásra, szemléletformálásra.

Természetesen a Kar legfontosabb tevékenysége a vízügyi szakma részére a megfelelő tudású – elsősorban – mérnök utánpótlás biztosítása. A technológia folyamatosan fejlődése, a kiber, a digitális és fizikai rendszerek összefonódása, a mesterséges intelligencia alkalmazásának térnyerése, valamint a környezeti változások folyamatos kihívás elé állítják a Kar oktatóit a megfelelő szakmai tudás biztosítása és fenntartása érdekében. Emellett párhuzamként jelentkezik a hallgatók tanulási sajátosságainak változása, melyre válaszként az innovatív, kreatív tanulási módszerek – beleértve a projektszemléletet – alkalmazása szolgál.

Az oktatási területen jelentkező fenti kihívásokra adott válaszok egyrészt az intézményfejlesztésben – többek között új labor és egyéb mérőeszközök beszerzése és az oktatásba történő mielőbbi integrálása – , másrészt a különböző – építőmérnöki, környezetmérnöki, vízügyi üzemeltetési mérnöki, nemzetközi vízpolitika és vízdiplomácia – szakok képzési programjainak folyamatos megújításában, harmadrészt új képzés(ek) létesítésében és indításában képződnek le.

Az elmúlt években a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Víztudományi Kar közel 1 milliárd forint értékben korszerűsítette mérőeszközeit az elérhető legjobb technológiáknak megfelelően. Az építőmérnöki, környezetmérnöki és vízügyi üzemeltetési mérnöki alapoktatási felszereléseken túl többek között monitoring rendszerekkel, a vízminőségvédelem összefüggő labor kapacitással bővült az eszközpark.

A szakok képzési programjainak felülvizsgálata a képzési és kimeneti követelmények maradéktalan betartása mellett éves szinten történik, figyelembe véve a szakirodalmi frissítéseket, valamint a vízügyi szakma változásait. Felmérve a mérnöki szemléletváltás fontosságát, az Oktatási Hivatalnál kezdeményeztük új, „Vízkárelhárítási mesterképzési szak” létesítését. A képzés célja olyan korszerű műszaki-, közigazgatási-, jogi- és gazdasági ismeretekkel rendelkező szakemberek képzése, akik komplex módon képesek a vízgyűjtőgazdálkodás területén jelentkező vízkárelhárítási (megelőzési és operatív védelmi) tevékenységek elvégzésére, valamint a kapcsolódó hatósági és szakhatósági feladatok ellátására. A végzett szakemberek alkalmassá válnak a rendelkezésre álló erőforrások tervezésére, irányítására. A képzés alapvetően a vízkárelhárítás következő pilléreire épül: ár- és belvízkezelés, természet és folyóbarát hullámtér kezelés, aszálykár, valamint vízminőségi kárelhárítás.

Általánosságban igaz az a vélemény, miszerint ma még nem tudjuk, hogy a jövőben milyen szakmákra lesz szüksége a társadalomnak és a gazdaságnak, de az biztos, hogy a jól képezett vízügyi szakemberek mindaddig nélkülözhetetlenek lesznek, amíg a víz a földi lét alapját jelenti.

Kulcsszavak: vízgazdálkodás, vízügyi képzés,

Keywords: water management, water science training

Innováció az ifjúságfelkészítésben, a digitális oktatás tapasztalatai

Innovation in youth training, experiences of digital education

Ménesi Zoltán t. alezredes

Csongrád-Csanád Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, Szentesi Katasztrófavédelmi Kirendeltség
mb. kirendeltség-vezető

Email: zoltanzolt.menesi@katved.gov.hu

Galiba Gábor t. alezredes, tanácsos

Csongrád-Csanád Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, Szegedi Katasztrófavédelmi Kirendeltség,
Szegedi Hivatásos Tűzoltó-parancsnokság
parancsnok

Email: gabor.galiba@katved.gov.hu

Gyakran hallunk a környezetünket érintő globális és helyi változásokról. Ezeknek a kihívásokat jelentő változásoknak egy része már elkezdődött, más része pedig a következő évtizedekben vár ránk. A klímaváltozás, a migráció, a katasztrófák számának növekedése, az új technológiák térhódításai mind-mind formálják a biztonsági környezetünket, melyhez meg kell tanulnunk alkalmazkodni. A világunk felgyorsult, melyben az alkalmazkodás, a veszélyek felismerése, a veszélyekkel szembeni védekezés lehetőségeinek megismerése alapfeltétele a biztonságunknak. Meg kell tanulnunk a veszélyek között eligazodni és megfelelően reagálni rájuk.

A tudásunk és képességeink, valamint a veszélyekre adott válaszaink eredményessége összefüggést mutat. A tudásszerzés hagyományos útjait naponta gyakoroljuk, de a fejlődés magával hozott új, korszerű, alternatív tanulási- és ismeretgyűjtési formákat, amelyekkel nekünk is lépést kell tartanunk. Hatékonyabb módszereket, stratégiákat kell kidolgoznunk a tanulásra és folyamatosan fejleszteniük kell azokat. Ismernünk kell, és tudnunk kell alkalmazni a legkorszerűbb eszközöket, köztük a legújabb digitális technikákat, amelyek a tanulásban segíthetnek.

A jövő útja, hogy a veszélyhelyzeti ismeretek oktatásában is teret hódít az Információs és Kommunikációs technológiák a használata, sőt az sem mindegy, hogy az adott ismeretanyag milyen programmal közvetíthető. Mást igényel egy gyakorlás, egy ismeretbővítés, egy-egy probléma megoldása vagy a szimulációs gyakorlat, esetleg egy, a játék bevonásával szervezett oktatási forma. Egyre több jelenik meg ezekből az eszközökből és szoftverekből, programokból a piacon, közülük az alkalmazandók kiválasztása a felkészítő szabadsága. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azonban a generációk sajátosságait és a tanuláselméletek eredményeit sem.

A technológiák fejlődésére és az új kihívásokra vonatkozóan megfelelő válaszokkal kell készülnünk a katasztrófavédelmi felkészítések során is. Az oktatás területén egyre nagyobb létjogosultságot követelő digitális technológiák közül ki kell emelni a VR az AR az MR és az XR-szimulátorokat. A virtuális technológiák rugalmas helyzetgyakorlatokkal segítik a tapasztalati alapon történő tanulást és azonnali visszajelzést, továbbá gyorsabb és tartósabb a bevésoedés is biztosítanak, mint a hagyományos oktatás.

A virtuális technikai eszközök fejlesztése már évtizedek óta zajlik. Mint sok eszközt, ezeket is a hadsereg alkalmazta először. A VR technológia a sztereoszkópia elvén működik, amelynek története egészen 1830-ig nyúlik vissza. A második világháborúban az Egyesült Államok repülés-szimulátorokat alkalmazott, amelyek a virtuális valóság elődjének számított.

1986-89 között az amerikai légierő a mai VR sisakokhoz hasonló eszközt alkalmazott, amellyel a pilóták a felszállást, repülést, légi harcokat és a leszállást gyakorolhatták, anélkül, hogy a repülőgépekkel felszálltak volna. A technológia folyamatos fejlődésével egyre több szervezet jutott hozzá ezekhez az eszközökhöz. Mint sok más technológiai eszköz a VR is fokozatosan megfizethetőbbé vált és egyre több alkalmazást fejlesztettek hozzá. A szórakoztatóipar nagyban segítette az elterjedését. Az oktatás a kezdetek óta egy fontos célja a technológiának, de az oktató alkalmazások fejlesztése kisebb ütemben haladt, mint a szórakoztató tartalmak gyártása. Az új oktatási módszerek ennek az eszköznek nagy teret biztosítanak, hiszen azokat az igényeket, amelyeket az új generációk támasztanak, nagymértékben ki tudja szolgálni. Az egyik alkalmazási terület, egy számítógép által létrehozott virtuális világ. A VR eszköz használója a virtuális térben feladatokat hajt végre, a végrehajtásról azonnal visszajelzést kap. A látott és hallott eseményeket valóságosnak érzékeli, így mint egy átélt élményt fogja feldolgozni. A feladat végrehajtása során, amennyiben rossz döntést hoz, annak a következményeit is látni, hallani fogja. A feladatoknak több jó megoldása is lehet, amelyeknek begyakorlása szintén a tanuló problémamegoldó képességét javítja. A frontális oktatás kiegészítésére is alkalmas, mivel az elmondott tananyag azonnal a „valóságban” kipróbálható, alkalmazható. A virtuális valóság létrehozásához még komoly programozói tudást kell igénybe venni, de egy megfelelő keretrendszer kialakításával egy operátor is képes lehet ilyen pályák összeállítására. A másik alkalmazási terület, egy 360 fokban rögzíteni képes kamerával felvett videó vagy kép használata. Ennek a fényképezőgépnek az alkalmazása alapszintű ismereteket igényel, és a szakterület maga készíthet prezentációkat.

Az ifjúságfelkészítés során alkalmas laktanyabemutatókra, toborzóvideókra, veszélyes helyzetek szimulálására (pl. konyhatűz), magatartási szabályok ismertetésére. Az anyagilag költséges, környezetszennyező bemutatókat csak egy alkalommal kell elvégezni és megfelelő kamerával rögzíteni. A videók akár szöveggel, akár hanggal is narrálhatóak. A hivatásos állományú tűzoltók esetében ez az alkalmazási terület alkalmas lehet nagy kiterjedésű, veszélyes létesítmények valós helyismereti foglalkozásának kiegészítésére. A VR technológiával támogatott oktatás során az egyéni igényeket figyelembe vehetjük. Szemüvegben a figyelem jól koncentrálható az adott feladat végrehajtására. A tanulás élményszerűvé válik. Figyelembe kell venni a képzési anyagok elkészítésénél az emberi test élettani működésének sajátosságait a tekintetben, hogy a VR-t használó személy egy helyben állva kövesse a körülötte zajló eseményeket, vagy a mozgás során a felhasználó személy is végezzen mozgást, különben az eszköz használata rosszul érezhetővé vezethet.

A modern technológiák, köztük a VR eszközök kihívást jelentenek a felkészítők számára, de számos új lehetőséget kínálnak az oktatás terén, melyek lehetővé teszik a tanulóknak, hogy mélyebb és interaktívabb tanulási élményeket szerezzenek, a pedagógusok, felkészítők pedig sikerélményhez jussanak a munkájuk eredményessége láttán. Ezen technológiák integrálásával az oktatási intézmények személyre szabottabb és érdekesebb tanulási környezetet hozhatnak létre diákjaik számára a veszélyhelyzeti ismeretek oktatásában is. Összességében megállapítható, hogy a katasztrófavédelmi felkészítés során az új generációk sajátosságaiból adódóan nem hagyhatók ki a korszerű technológián alapuló módszerek.

Kulcsszavak: VR, oktatás, innováció, ifjúság

Keywords: VR, teaching methods, innovation, youth

Innovatív kezdeményezés a katasztrófavédelemben - az Interreg Central Europe LOCALIENCE projekt bemutatása

An innovative initiative in disaster management - presentation of the Interreg Central Europe LOCALIENCE project

Dr. Bognár Balázs t. dandártábornok
Vas Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
igazgató
Email: balazs.bognar@katved.gov.hu
ORCID: 0000-0002-6029-1917

Kiss Péter t. alezredes
Vas Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
polgári védelmi felügyelő
Email: peter.kiss@katved.gov.hu
ORCID: 0000-0002-8667-4705

Az Interreg Central Europe program az Európai Unió olyan programja, amely egész Közép-Európában elősegíti a közintézmények, magánvállalkozások és civil társadalmi szervezetek közötti együttműködést. A programban olyan transznacionális együttműködési projekteket támogatnak, amelyek képesek fejlődést generálni, új válaszokat adnak a XXI. század kihívásaira Közép-Európában. A program az olyan innovatív projektötleteket preferálja, amelyek hozzájárulnak a régió zöldebbé, intelligensebbé, összekapcsoltabbá vagy integráltabbá tételéhez. A projektötletek összegyűjtése érdekében rendszeresen pályázati felhívásokat tesznek közzé. A 2021-2027 közötti programozási időszakban eddig 53 projektet választottak ki 2022. decemberében támogatásra. A projektekből 9 különböző országból 559 partner működik együtt, hogy a Program célkitűzéseinek megfelelően dolgozzanak egy élhetőbb Közép-Európáért. A pályázatok közel 100 millió eurós költségvetéssel kerültek támogatásra, melynek keretében kb. 2 – 5 millió euró támogatást kapnak a projektek. A pályázatok kritériumai, hogy ágazatokon átívelő megközelítést alkalmazzanak, horizontálisan és vertikálisan is együttműködjenek a partnerszervezetek. Releváns elvárás, hogy logikus felépítésű, a szakpolitikai és stratégiai szinergiákat, és innovatív elemeket tartalmazzanak.

A kritériumok mellett 4 fő prioritásnak és 9 alprioritásnak kell megfelelnie egy projektnek. Ezek a prioritások a Smart, Green, Connected, és a Governance. A Vas Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság a 2. prioritás Green (Együttműködés egy zöldebb Közép-Európáért), 2.2. alprioritásában (Az éghajlat-változási kockázatokkal szembeni ellenálló képesség növelése Közép-Európában) érintett projektben vesz részt. A LOCALIENCE projektben a Vas Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságon kívül további 10 partner szervezet dolgozik együttműködésben.

A tanulmányban a LOCALIENCE projektünket elhelyeztük az Európai Kutatási Térség, a Horizon Europe keretprogram és a Uniós katasztrófavédelmi Reziliencia célok kontextusában. A projekt kiválóan illeszkedik mindegyik szakpolitikai háttérhez, és azokkal megfelelő szinergiában van.

A LOCALIENCE = LOCAL + RESILIENCE címet viselő pályázat célja, hogy a szélsőséges időjárási eseményekre való reagáló képességet és ellenálló képességet fejlessze a régióban, a katasztrófavédelmi, vízgazdálkodási, tűzoltó- és mentési szereplők együttműködését javítsa, magas szintű szakmai logika alapján a helyi szintű, nem hivatásos lakossági és civil szereplőkkel való kapcsolatot szorosabbra fűzze.

A LOCALIENCE alapvető partnerségi törekvése az volt, hogy összegyűjtse a legfontosabb szakmai és politikai szereplőket, a katasztrófavédelmi szakértőket az érintett országokból.

Magyarországon minisztérium, nemzeti és területi szakmai szereplők, területi önkormányzat; Ausztriában nemzeti és területi szakmai szereplők; Csehországban minisztérium, nemzeti szakmai szereplők területi kirendeltségekkel, tudásközvetítő és kutató intézmények; Szlovéniában minisztériumi ügynökség és szakmai szervezet, nagyvárosi szakmai szereplő; Lengyelországban nemzeti kutatási/akadémiai szereplő, közvetlenül együttműködő oktatási intézmény, és területi szakmai szereplők kerültek be a programba. A projektben a résztvevő partnerek teljes körűsége lehetővé teszi a specifikus koordináció hatékony elosztását, a felelőségek megosztását a projekten belül, a partnerek sajátos intézményi képességeinek megfelelően.

A projekt futamideje 3 év (2023. április – 2026. március), mely alatt 3 munkacsomagban történik a feladat végrehajtása. A 1. munkacsomag a közös cselekvési tervezés, nyomon követés és a szakpolitika fejlesztésének eszközeire fókuszál, a 2. munkacsomag az állami és civil érdekelt felek felkészültségének, proaktivitásának és szerepvállalásának erősítését végzi, a 3. munkacsomag a helyi együttműködést erősítő megoldások kidolgozását és tesztelését helyezi előtérbe. Mindegyik magában foglalja a közös munkaértekezletek, a helyi tevékenységek és rendezvények szervezését, és a közös projektkimeneteket.

Az irányító hatóság tájékoztatása alapján a LOCALIENCE projekt kiemelt figyelmet kap az Európai Uniótól. A figyelmet az indokolja, hogy egyrészt az 1. felhívás "zöld" prioritásának legmagasabb pontszámot elért pályázata, másrészt külön kiemelték és jónak tartják, hogy minden partner számára értéket teremt (tudáscsere, képzés, kísérleti projektek, fenntartható eredmények). A kiemelt érdeklődés miatt megnövekedett elvárások vannak a projekttel szemben az Európai Unió és az európai uniós országok részéről. Az elvárások és az érdeklődés azt jelzi, hogy a továbbiakban nyomon követési tevékenységekben, a tudásmegosztásban és spin-off projektek megvalósítására való felkérésekben is számolnak a projekt outputjaival.

Kulcsszavak: katasztrófavédelem, extrém időjárás, válaszok, reziliencia, projekt

Keywords: disaster management, extreme weather, responses, resilience, project

Védelmi és biztonsági igazgatás új szempontok szerint

Defense and security administration according to new aspects

Dr. Muhoray Árpád
Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Katasztrófavédelmi Intézet
Katasztrófavédelmi Műveleti Tanszék
címetes egyetemi tanár
e-mail: muhoray.arpad@uni-nke.hu
ORCID:0000-0003-3832-293x

A koronavírus járvány és az ellene való védekezés, valamint a szomszédunkban dúló orosz-ukrán háború okán a katasztrófavédelemmel egyre többet foglalkoznak az állampolgárok napjainkban. Annak érdekében, hogy a jövőben a katasztrófákat eredményesebben lehessen felszámolni, fel kell dolgozni azok elhárításának tapasztalatait, ám figyelembe kell venni a jogi környezet változásait, azt is, hogy a katasztrófa elleni védekezés létrehozása óta része volt a védelmi igazgatásnak, napjainkban pedig nevesített résztvevője a védelmi és biztonsági igazgatásnak.

A téma vizsgálatának kutatásakor tapasztalható, hogy a téma tudományos irodalmában a szakirodalom a zömmel a honvédelmi típusú védelmi igazgatási feladatokról található, a katasztrófavédelmi igazgatásról is számos mű született, dominánsak a jogszabályi elemzések. Tudományos probléma, hogy közigazgatás és a szakma képviselői nem érzékelik mindenkor, hogy a katasztrófa megelőzése, a következmények felszámolása csak a védelmi és biztonsági igazgatás szereplőinek szoros együttműködésében, egymással kölcsönhatásban valósulhat meg.

A téma vizsgálatában mérőföldköveknek nevezhető az első, majd a második Katasztrófavédelmi törvény (Kat.), végül a Védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló törvény (Vbő) hatályba lépése. Mindezekre támaszkodva megfogalmazható a további fejlődés iránya. Napjaink aktualitása, hogy az Alaptörvény kilencedik módosítása, a Vbő. megjelenése, a Kat. jelentős módosítása után a védelmi igazgatás területén, a katasztrófavédelemnél, azon belül a polgári védelem területén jelentős változások tapasztalhatók.

A mai modern katasztrófavédelem az első katasztrófavédelmi törvény hatályba lépésével 2000. január 1-én kapta meg új irányítási, felelősségi rendjét. Ez adta meg a magyar közigazgatásban az új védelmi igazgatás, illetve a BM OKF létrehozásával a hivatásos szakmai szervezet kereteit. A katasztrófa elleni védekezés felelősség elvén alapuló irányításának érdekében elkülönítettek lettek a Kormány, a kormányzati koordinációs bizottság, a belügyminiszter, az illetékes miniszter, az országos hatáskörű szervek vezetői, a megyei/fővárosi és helyi védelmi bizottságok (MVB, HVB), e bizottságok elnökei, valamint a polgármesterek feladatai. A Kat. három időszakra, a felkészülésre, a védekezésre és a helyreállításra csoportosította a feladatokat. A HVB-k illetékességi területét, mint honvédelmi körzetet az MVB állapította meg.

A 2012. január 1-jén az Alaptörvénnyel összhangban hatályba lépett az új Kat., átvette a Polgári védelmi törvény tartalmát, hatályban hagyta a Tűzvédelmi törvényt, újként tartalmazta a veszélyhelyzeteket *kíváltkó események csoportosítását*, a Kormány veszélyhelyzet esetén bevezethető *rendkívüli intézkedéseit*, a veszélyhelyzetre vonatkozó *sajátos irányítási szabályokat*, a *Kormány rendeletével elrendelhető szabályokat* valamint

a *Kormány rendeleti felbatalmazása* alapján alkalmazható rendkívüli intézkedéseket. A területi szintű katasztrófavédelmi igazgatás, mint ahogy korábban, most is az MVB/FVB útján valósult meg.

Az *MVB-k irányítási rendszerében jelentős változások történtek*, vezetője, a *megyei kormány megbízott* lett, (ma *főispán*). A *honvédelemmel és a katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatok egymástól elkülönültek*, mindkét területen egy-egy elnökhelyettes támogatja az elnököt. A HVB-k járasonként alakulnak, ezeket a járási hivatalvezető irányítja.

A Kat. megalkotásának célja a lakosság biztonságának növelése, a természeti és civilizációs katasztrófák elleni védekezés hatékonyságának fokozása, a katasztrófavédelmi szervezetrendszer erősítése, az intézkedések eredményességének növelése volt. A Vbö.-vel viszont a jogalkotó szándéka Magyarország és a magyar nemzet védelme, biztonságának fenntartása, fejlesztése és érdekeinek érvényesítése, a képességek összehangolt és hatékony irányítása, a 21. századi biztonsági környezet összetett kihívásainak és fenyegetéseinek kezelhetősége, az összehangolt felkészülés és védekezés, a válságkezelés és a különleges jogrenddel összefüggő feladatok *átfogó megközelítésének* erősítéseként azonosítható. A védelmi és biztonsági feladatok végrehajtásának zálogát a törvény új filozófiaként az állampolgárok kötelezettségeinek végrehajtásában látja, a katonai szolgálat után második helyen a polgári védelmi kötelezettséget említi, kifejtve annak célját és tartalmát.

A Kat. szerint, ha a katasztrófavédelem érdeke más módon nem elégíthető ki, szolgáltatás igénybevételel kell biztosítani a polgári védelmi feladatok ellátását, különösen veszélyhelyzetben a védekezés feltételeinek megteremtését. A Vbö. szerint a gazdasági és anyagi szolgáltatás célja: az ország védelmével és biztonságával közvetlenül összefüggő feladatok ellátásához az anyagi és szolgáltatási feltételek nem állami forrásokból történő biztosítása, amennyiben azok más módon nem biztosíthatók, az ezzel összefüggő kártalanítás közös szabályait is megfogalmazza itt lényeges kitétel, hogy módosul az eddigi eljárásrend.

A szakmai feladatok végzéséhez mindig segítséget, orientációt kapunk a szakterület meghatározó fogalmaiból. Így a *védelmi igazgatás*: a közigazgatás részét képező feladat - és szervezeti rendszer, amely a Kormány - a honvédelemért felelős miniszter útján gyakorolt - irányítása mellett a Magyarországot veszélyeztető fenyegetésekkel és támadásokkal szemben létrehozott, kijelölt közigazgatási szervek által végzett tervező, végrehajtó, rendelkező tevékenység volt. *A védelmi és biztonsági igazgatás pedig napjainkban*: a közigazgatás részét képező feladat- és szervezetrendszer, amely a Kormány irányítása mellett a Magyarországot és annak lakosságát veszélyeztető fenyegetésekkel és támadásokkal szembeni fellépésre létrehozott, illetve jogszabályban ilyen feladatra kijelölt állami szervek központilag összehangolt *tervező, végrehajtó és rendelkező* tevékenysége.

Jogalkotás szempontjából a Vbö. jelentősen módosította a Kat.-ot, megalkotta a védelmi és biztonsági igazgatás fogalmát, szerinte a nemzeti ellenálló képeség része a katasztrófák megelőzése, bevezeti a védelmi és biztonsági tevékenységek új irányítási módját, a lépcsőzetes válságkezelést, a védelmi és biztonsági célú tervezés rendszerét, nevesíti a tervezés főbb dokumentumait, itt értelmezhetjük a 6 szintű, települési, munkahelyi, területi, központi, járási és összesített kirendeltségi Veszélyelhárítási Tervrendszert, Tetten érhető mindenki számára az az elvárás, hogy válsághelyzetekben és minősített jogrendben is a vb. igazgatás elemeként nem ágazati, hanem összkormányzati megközelítésben végezzék munkájukat, a katasztrófák elhárítását.

A fokozatos válságkezelés megvalósítását szolgálja a még rendkívüli jogrendet el nem érő fokozatként az *összehangolt védelmi tevékenység*, amikor is a Kormány rendeletében elrendeli az esemény kezelésével, felszámolásával, továbbá káros hatásainak megelőzésével, illetve elhárításával közvetlenül összefüggő intézkedéseit, bevezetését. Ezt követheti a *veszélyhelyzetet kihirdetése*, amikor a Kormány a katasztrófát kiváltó esemény megelőzésével, kezelésével, felszámolásával, továbbá káros hatásainak megelőzésével, illetve elhárításával közvetlenül összefüggő tárgykörökben célarányosan gyakorolja jogköreit rendeletének kiadásával.

A Vbö és a tárgyhoz kapcsolódó Kormány rendelete markánsan szabályozza a katasztrófák elleni védekezés területére is értelmezve TVB, a HVB és a polgármester felelősségét, valamint a polgármester

munkáját segítő közbiztonsági és honvédelmi referensek kötelmeit. A védekezésben közreműködik a Magyar Honvédség a HKR alapján és a rendvédelmi szervek.

A vb-i feladatokban számítanak a civil szervezetek szerepvállalására, ezek a nem-kormányzati szervezetek, önkéntes szervezeteknek, vagy nonprofit szervezetek lehetnek.

A védelmi és biztonsági igazgatás és a katasztrófák elleni védekezés eredményes feladatellátásához nélkülözhetetlen a képzés, a felkészítés. Mintaként célszerű bemutatni, hogy egy feltételezett árvízi védekezéskor a védelmi és biztonsági feladatrendszerben kinek melyik irányítási szintnek mi a feladata, kik a kötelezően részt vevők, milyen közreműködők lehetnek. A vezetői felkészítő foglalkozások során célszerű törzseket létrehozni és a vezetők számára törzsgyakorlás során elgyakorolni saját beosztásuk feladatát, vagy a tevékenykedni más és más szerepkörben pl. HVB elnöke, rendőrkapitány, Tűo.pk, tisztiorvos, stb. Oktatni szükséges az árvízi védekezés szabályait, a lakosságvédelem feladatait, a kitelepítéskor elszállítható személyi csomag összetételét, majd később úgy a beavatkozók, mind a lakosság számára településenként a jellemző veszélyeztetettség elhárítását.

Összegzésként megállapítható, hogy a katasztrófavédelem tevékenységét hatékonysága elemzése érdekében célszerű vizsgálni a védelmi és biztonsági igazgatás rendszerében. A katasztrófavédelem megalakulása óta része a védelmi igazgatásnak, most a védelmi és biztonsági igazgatásnak. Számba kell venni azokat a feladatait is, melyeket majd a Vb. alapján kell ellátnia. A polgári védelem szerepe a védelmi és biztonsági feladatok megoldásában nélkülözhetetlen. A védelmi és biztonsági reform módosítja a különleges jogrendeket, erősíti a fokozatos válságkezelést. Feladat, hogy a katasztrófavédelem is összkormányzati megközelítésben végezze munkáját, a lakosság védelmi és biztonsági felkészítését olyan feladatokra való felkészítéssel célszerű kezdeni, melyben a részvételre legnagyobb esélyük van, mint pl. árvízvédelem. Mindezekből látható, hogy napjainkban kiterjesztettebb a biztonság értelmezése és átfogóbb megvédésének feladatrendszere.

Kulcsszavak: védelem és biztonság, katasztrófavédelem, polgári védelem, veszélyhelyzet

Keywords: defense, security, disaster management, civil protection, emergency situation

A 2001. évi tiszai árvíz során károsodott települések helyreállításának és újjáépítésének tapasztalatai

Experiences of the restoration and reconstruction of settlements damaged by the 2001 Tisza flood

Dr. Ambrusz József
Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar,
Katasztrófavédelmi Intézet
Katasztrófavédelmi Műveleti Tanszék
tanszékvezető, egyetemi docens
Email: ambrusz.jozsef@uni-nke.hu
ORCID: 0000-0001-8062-091X

2001. március első hetében az esőzés és hóolvadás együttes hatására jelentős árhullám alakult ki a Felső-Tiszán. A vízszint 36 óra alatt több mint 7 m-t emelkedett, március 6-án a tivadari szakaszon minden addig észlelt vízállást meghaladó, 1014 cm-es értéket ért el. Március 6-án Tarpánál a töltés mintegy 3 km hosszban megcsúszott, majd gyors egymásutánban két egymáshoz közeli helyen átszakadt. Mintegy 140 millió m³ víz áradt a beregi öblözet déli területére. A felgyülemlett víz elvezetése érdekében a 41-es számú főutat két helyen át kellett vágni. Az ukrán területéről átfolyó vizek, illetve a Túr magas vízállása miatt Sonkád felett gátsuvadás következett be, Kispalád térségében 5-800 m-es szakaszon a Palád patak gátján átbukott a víz. A 2001. évi tavaszi tiszai árhullám, a Tarpa térségében bekövetkezett gátszakadás és a 41-es számú főút átvágása következtében az árvíz elöntötte a teljes beregi öblözetet és jelentős károkat okozott Szabolcs-Szatmár-Bereg megye több településén is. Az előzetesen felmérések szerint a személyi tulajdonú lakóépületekben, önkormányzati tulajdonban lévő építményekben, egyéb (egyházi tulajdonú, műemlék) épületekben, önkormányzati utakban, hidakban, más műtárgyakban, az agráriumban, az állami vízkár-elhárítási létesítményekben, elsőrendű árvízvédelmi művekben, valamint a közút és vasúthálózatban keletkeztek károk.

2001. március 11-én megkezdődött előbb a térség keleti régiójában, majd az árvíz vonulásával párhuzamosan a többi településen is a fertőtlenítés, az omlásveszélyes épületekből a megmaradt ingóságok kimentése, biztonságos tárolásuk megoldása, az elhullott állatok összegyűjtése és elszállítása. A fertőzésveszély elhárítása után megkezdődött a közmű szolgáltatás visszaállítása, az összeomlott-, életveszélyes épületek elbontása, a lakosság visszatelepítése.

A Helyreállítási és Újjáépítési Tárcaközi Bizottság (HÚTB) működésével kapcsolatos feladatok végrehajtása munkabizottságok létrehozásával valósult meg. Kialakításra került a Veszélyhelyzeti Központ, az Újjáépítési Koordinációs Munkabizottság, a Felügyeleti Munkabizottság, a Pénzügyi Munkabizottság, a Lakosság Elhelyezési Munkabizottság, valamint az Egyházi és Műemléki Bizottság. A kiadott intézkedés általánosságban, részleteiben, munkabizottságonként tartalmazta a végrehajtandó feladatokat, a munkabizottságok tagjait. A végrehajtandó feladataik közül koncentráltan a HÚTB működéséhez szükséges döntéselőkészítési-, végrehajtási, valamint a felügyeleti-, ellenőrzési tevékenység elveit rögzítette. A helyreállítás és újjáépítés megszervezésében és végrehajtásában elsőbbséget kapott a fedél nélkül maradtak otthonhoz juttatása, a károsult lakóépületek helyreállítása.

Az 1033/2001. (IV.12.) Korm. határozat alapján a helyreállítás és újjáépítés alapvetően építési szolgáltatás formájában történő természetbeni térítéssel történt. Ennek megfelelően egy kellő kapacitással és tőkeerővel rendelkező konzorcium – Közkereseti Társaság jött létre, három Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei és három országos illetékességű vállalkozás bevonásával. A Közkereseti Társaság létrehozását követően a kivitelező és a HÚTB elnöke, mint megrendelő között a fővállalkozási szerződés 2001. április 17-én került megkötésre. Az alvállalkozók száma mintegy 240 volt; csúcsidőszakban közel 10 ezren dolgoztak az építkezéseken.

A táj építészeti hagyományaihoz igazodó új épületek ajánlati tervpályázatára beérkezett 170 pályaműből április 5-én a bíráló bizottság 17 tervet fogadott el. A tervek adaptálása 3-4 napos határidővel történt, míg az építési tervek engedélyezése szintén 3-4 napot vett igénybe. Hátráltatták azonban az engedélyek kiadását a rendezetlen tulajdoni viszonyok; a lakcím bejelentkezések elmulasztása, a tulajdonostársak eltérő nyilatkozatai, az örökösödési eljárások. A tervezés során rendező elv volt a beregi településekre jellemző építészeti motívumok megjelenése (tornác, homlokzati díszek), illetve az elsősorban mezőgazdaságra berendezkedett, falusi életvitelre alkalmas helyiségek kialakítása.

2001. év májusában elkezdődtek az új lakóépületek kivitelezési munkálatai. A károsodott építmények bontásának szükségességét statikusok igazolták, továbbá statikai szakvélemények készültek lakóépületenként. A tulajdonosok a tervek közül a megsemmisült lakóingatlan hasznos alapterületével közel azonos alapterületű tervtípus kiválasztásával, személyi adatainak közlésével fejezték ki újjáépítésre vonatkozó szándékukat. A kiválasztott tervtípust a megbízott építészek a helyszínre adaptálták. Az elkészült „Építési engedélyezési tervdokumentáció” és a szükséges közmű-hozzájárulások után a területileg illetékes I. fokú Építésügyi Hatóság építési engedélyt adott ki a jelzett határidőn belül. A kivitelezési munkálatok folyamán a Károsult és Megrendelő érdekeit a jelen lévő műszaki ellenőrök képviselték. Építési napló vezetésével és folyamatos helyszínbejárással látták el feladataikat. Számlázás, szükséges pótmunka elrendelése csak a hozzájárulásukkal, engedélyükkel történhetett. A kivitelező készre-jelentése után került sor a műszaki átadás-átvételi eljárás lefolytatására az érintettek részvételével. A használatbavételi engedélyezési tervdokumentáció, a Károsult egyetértő aláírása után került az I. fokú Építésügyi Hatóságra, melyek alapján Használatbavételi Engedély kiadására került sor.

A helyreállíthatónak ítélt lakott lakóingatlanok tulajdonosainak kártalanítása az 1033/2001. (IV. 12.) Korm. határozatban foglaltaknak megfelelően újjáépítési, építési szolgáltatás formájában történt meg. A helyreállítandó munkálatok tételes kimutatását lakóépületenként a Kivitelező készítette el. A felsorolt szükséges munkálatokat, azok jogosságát a műszaki ellenőr és az újjáépítési biztos ellenőrizte. Annak tényét és megfelelő kivitelezését aláírásával igazolta. A „Helyreállítási Megállapodást”, azaz a tételes műszaki adatlapot, a hatósági Kárfelmérő lapot a tulajdoni lap másolat alapján a Szabolcs–Szatmár–Bereg megyei Közigazgatási Hivatal jegyezte ellen. Ellenjegyzés előtt a megállapodást alakhelyes kitöltése után a károsult, a műszaki ellenőr, az újjáépítési biztos és a kivitelező egyetértőleg aláírta. Az ellenjegyzett megállapodás alapján kezdte a kivitelező a helyreállítási munkálatokat.

A 2001. évi beregi árvizet követően az érintett térségben keletkezett károk helyreállítása és újjáépítése, a helyreállítási és újjáépítési folyamatok eredménye során normalizálódott. A lakhatás alapvető feltételei megvalósultak, az intézmények folytatni tudták tevékenységüket. Az újjáépült Bereg, a helyi építészeti hagyományok megőrzésével, a kor igényeinek megfelelő színvonalon tudott az ott élők számára otthont teremteni. A károk felszámolása során prioritást élvezett a lakhatást biztosító személyi tulajdonú lakóingatlanok újjáépítése, helyreállítása. 2001. szeptemberéig helyreállításra kerültek az önkormányzati tulajdonban lévő kötelező oktatási célokat szolgáló intézmények, iskolák, óvodák, az oktatás zavartalan biztosítása érdekében.

Kulcsszavak: katasztrófa, katasztrófa helyreállítás, kompenzáció, lakóingatlan

Keywords: disaster, post-disaster recovery, compensation, residential property

Európai Nukleáris Kutatási Szervezet (CERN) – Katasztrófavédelmi feladatok high-tech nemzetközi tudományos környezetben

CERN – Disaster management work in a high-tech international scientific environment

Nas Marc
szerző

CERN FRS, tűzoltóparancsok- helyettes

Nas Marc az Európai Nukleáris Kutatási Szervezet (CERN) tűzoltó egységének parancsnokhelyetteseként látja el szolgálati feladatait. Európai Unió Polgári Védelmi szakértőként részt vett a 2023. évi Törökországi földrengések következményeinek felszámolásában, az EU Bravo Polgári Védelmi Csapatának helyettes vezetőjeként. A VI. Polgári Védelmi Munkaműhely rendezvényen megtartotta előadását „Európai Nukleáris Kutatási Szervezet (CERN) – katasztrófavédelmi feladatok high-tech nemzetközi tudományos környezetben” címmel, ahol a résztvevők számára beszámolt a CERN működésével kapcsolatos alapvető ismeretekről, a közeljövő leendő fejlesztési irányairól, az üzemidő-hosszabbítás lehetőségeiről, a biztonságot szavatoló védelmi szervezet felépítéséről és a nemzetközi együttműködés fontosságáról.

Marc Nas performs his duties as deputy commander of the firefighting unit of the European Organization for Nuclear Research (CERN). As a European Union Civil Protection expert, he participated in the elimination of the consequences of the earthquakes in Turkey in 2023 as the deputy head of the EU Bravo Civil Protection Team. On the VI. Civil Defense Workshop event, he gave his presentation entitled "European Organization for Nuclear Research (CERN) - disaster prevention tasks in a high-tech international scientific environment", where he informed the participants about the basic knowledge of CERN's operation, future development directions, the structure of the defense organization that guarantees safety, and on the importance of international cooperation.

A fenti összefoglaló szöveget Dr. Hábermayer Tamás tű. ezredes, a konferencia főszervezője készítette.

Kulcsszavak: CERN, high-tech, katasztrófavédelem,
nemzetközi

Keywords: CERN, high-tech, disaster management,
international

Romosodott épületek statikai vizsgálata rendkívüli körülmények között

Assessment of dilapidated buildings under extraordinary coordination

Teemu Lahteenmaki
szerző
EU PV szakértő

Lahteenmaki Teemu Finnországból származó, több évtizedes tapasztalattal rendelkező tűzoltó, aki az Európai Unió Polgári Védelmi csapatába beválogatott szakértőként teljesített szolgálatot a 2023. évi Törökországi földrengések következményeinek felszámolásában. Tevékenysége során biztonsági feladatokat látott el, melynek részeként került sor általa a földrengésektől romosodott épületek vizsgálatára. Sikeren kidolgozott egy olyan ellenőrzési metodust, amelynek segítségével nagy hatékonysággal lehetett a különböző épületek vizsgálatát pontosan, precízen, de ugyanakkor gyorsan elemezni, értékelni. A VI. Polgári Védelmi Munkaműhely rendezvényen megtartotta előadását a „Romosodott épületek statikai vizsgálata rendkívüli körülmények között” címmel, ahol a résztvevők számára beszámolt a földrengés sújtotta térségben tapasztaltokról. Rámutatott prezentációjában azokra a biztonságnövelő intézkedésekre, amelyek segítségével fokozható a megelőzés és az épületek közelében az operatív feladatok végzése.

Teemu Lahteenmaki is a firefighter from Finland with several decades of experience, who served as an expert selected for the European Union Civil Protection team to help with the elimination of the consequences of the earthquakes in Turkey in 2023. In the course of his activity, he performed security tasks, as part of which he inspected buildings damaged by earthquakes. He successfully developed an inspection method with the help of which it was possible to analyze and evaluate the inspection of various buildings accurately and precisely, but at the same time quickly. At the VI. Civil Protection Workshop event, he gave his presentation under the title "Building assessment of damaged buildings under extraordinary conditions", where he reported to the participants about what he experienced in the area affected by the earthquake. In his presentation, he pointed out the safety-enhancing measures that can be used to increase prevention and the performance of operational tasks near buildings.

A fenti összefoglaló szöveget Dr. Hábermayer Tamás tű. ezredes, a konferencia főszervezője készítette.

Kulcsszavak: romosodás, statikai vizsgálat, épületek, rendkívüli körülmények, földrengés

Keywords: damaged buildings, assessment, extraordinary circumstances, earthquakes

Védelem Tudomány, a katasztrófavédelem szakmai, tudományos folyóiratának bemutatása

Defense Science: presentation of the professional, scientific journal of disaster management

Dr. Hábermayer Tamás
szerző

Tolna Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, igazgatóhelyettes
Email:dr.habermayer.tamas@katved.gov.hu

ORCID: 0000-0002-6677-9163

2023. augusztusában induló folyamatként a katasztrófavédelem Védelem Tudomány folyóirata teljeskörűen megújult. A változás célja a szakmai és tudományos tevékenységek fejlesztésében kereshető. A Magyar Tudományos Akadémia OJS (Open Journal System) rendszeréhez történő csatlakozással megváltozott a weboldal felülete, kinézete és tartalma, a korábbiakhoz képest számos funkciónal bővült az online folyóirat. 2023. Augusztus hónaptól az új szerkesztőbizottság megkezdte a munkáját és kialakította a működési feltételeket. 2023. November 06-tól indult az új lapszámhoz a publikációk befogadása és elkezdődött a régi weboldal archív anyagainak költöztetése, amely során megtörtént a 8 évfolyam anyagának digitalizációja és metaadatokkal történő ellátása. 2023. november 30-tól megjelent az első új formátumú lapszám, valamint a 8 évfolyam 476 publikációja vált digitálisan az MTA OJS felületén elérhetővé. 2024. áprilisára az elérhető folyóiratcikkek száma megközelítette az 500-at.

A Védelem Tudomány folyóirat tartalma negyedévente kötetekben jelenik meg, amelyeket kiegészítenek a katasztrófavédelmi témakörökben szervezett konferencia-külszámok. A megújult lap a kettős vaklektorálást alkalmazza a cikkek megfelelő minősége érdekében. MTA besorolását tekintve a VI. Műszaki Tudományok osztályhoz tartozik, „C” kategóriás szaklapként. Tudományterülete: Katonai-Műszaki Tudományok – kutatási területe a katasztrófavédelem.

A publikálás alapvetően magyar és angol nyelven történhet, az IEEE stílus szerint, a szerzők az anyaiakat a kiadott minta dokumentáció alapján (szerzői útmutató, hivatkozásjegyzék, szerzői nyilatkozat), 7500-40.000 karakter terjedelemben doc vagy docx fájlban készíthetik el, majd elektronikus felületen nyújthatják be. A cikkek írása során lehetőség szerint kerülni kell a szakzsargon és idegen nyelvű szavak magyarázat nélküli használatát. A nem egyértelmű szavak vagy célszerű rövidítések alkalmazását első megjelenésnél lábjegyzetben magyarázni és zárójelben rögzíteni szükséges. A cikkben megjelentetett képekre és táblázatokra minden esetben hivatkozni szükséges a szövegben. A szerkesztőség hibának tekinti azon objektumokat, amelyek nem állnak összefüggésben az írott tartalommal. A megjelenített képek, táblázatok, diagramok minősége nem lehet kifogásolható (pl. pixeles, elmosódott, nem megfelelően olvasható, túl kisméretű karakterekkel készített.), ellenkező esetben az anyagot módosítani kell, amely időveszteséggel járhat.

A cikkekben a sorszámozott lábjegyzet használata, elsősorban magyarázat vagy kiegészítés céljából megengedett. Törekedni kell azonban arra, hogy az 1-2 mondatnál hosszabb magyarázatok a szövegtörzsbe kerüljenek beépítésre. A mellékleteket a leadott doc, docx fájlba az irodalomjegyzék után, oldaltörést követő önálló oldalon be kell építeni és az anyagot úgy beküldeni. A mellékletek terjedelme maximum 20 000 karakter, vagy 8 oldal terjedelemben lehet, amelynek értéke nem számít bele a törzsszövegbe. Különleges esetben, a terjedelmi maximumot meghaladó, de megfelelő tartalommal és tudományos értékekkel rendelkező hosszú cikkeknel a szerkesztőbizottság hozzájárulhat a két (több) részletben történő megjelenéshez.

A cikk elkészítését követően a szerző a szerzői nyilatkozatot értelemszerűen kitöltve és aláírva mellékletként csatolja a leadandó anyaghoz. Több szerző együttes munkája esetén a szerzők gondoskodnak a társszerzői nyilatkozat elkészítéséről, amelyet csatolt dokumentumként a cikk leadásával egyidejűleg megküldenek a szerkesztőség részére. Képmellékletek esetén kerüljük a szövegdoboz használatát. A kép, ábra vagy táblázat középre beszűrt önálló objektum legyen. Képek és ábrák külön beküldése nem követelmény, de a technikai szerkesztés során szükséges lehet azok csatolmányként történő hozzárendelése és megküldése, azzal a kitételrel, hogy a képek minimális felbontása 1024x768 pixel, a maximális felbontása 1920x1080 pixel lehet.

A cikk benyújtásával a szerző nyilatkozik továbbá, hogy elfogadja a Creative Commons NCU alkalmazását és használatát (Nem kereskedelmi célú felhasználás). A szerző felelős a benyújtott anyag eredetiségéért, a benne közölt adatok tényyszerűségéért, a tudományos szintnek megfelelő kidolgozottságért, a szerzői útmutatóban kiadott formai és a magyar helyesírási szabályok betartásáért, a hivatkozások pontosságáért. A szerző a benyújtással egyidejűleg nyilatkozik, hogy a leadott dokumentumok még nem lettek más formában / folyóiratnál publikálva, azok lektorálási folyamaton még nem estek át. A szerző a kézirat anyagok benyújtásával kapcsolatban elfogadja a Védelem Tudomány adatvédelmi szabályozását, szerzői jogi nyilatkozatát, valamint az MTA Tudományetikai Bizottság Tudományetikai Kódex szabályait

Előszűrésenként a leadott anyagok plágiumvizsgálaton esnek át, melynek eredménye alapján a Védelem Tudomány szerkesztősége dönt a megjelentetésről, vagy a benyújtott cikkek módosíttatásáról, elutasításáról. A vaklektorálás miatt minden szerzőnek tartózkodnia kell attól, hogy a személyét beazonosítható módon megjelenítse a tartalomban. Ha a szerkesztőség ilyen felismerhető dokumentumrészlettel találkozik, akkor az anyagot visszaküldi módosításra, amely akár jelentős késedelemmel is járhat a publikáció kapcsán.

Kulcsszavak: Védelem Tudomány, katasztrófavédelem, szaklap, folyóirat, tudományos

Keywords: Defense Science, disaster management, journal, scientific

VÉDELEM
Tudomány

A KATASZTRÓFAVÉDELEM
ONLINE SZAKMAI,
TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA